

Babalık Rolü ve Farklı Kültürlerde Babalık Rolü Algısı The Father's Role and The Fathers Role Perception in Different Cultures

Zerrin MERCAN¹, Fatma TEZEL ŞAHİN²

Öz

Aile, insan yaşamının en temel alanlarından biridir. Babalar da bu alanda vazgeçilmezdir. Babalar, çocuklarının gelişiminde, sağlıklı aile ilişkilerinde, sağlıklı toplumda önemli rol oynarlar. Bu nedendir ki, babaların rolünün tanımlanması ve babalık rolünün kişiler tarafından nasıl algılandığı önemlidir. Ancak ilgili alan yazında babalar hakkında yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Toplumsal değişme süresi ile babaların aile içindeki ve toplumdaki rolünde yaşanan değişimler, son dönemlerde bu konuda daha fazla çalışma alanı oluştursalar da, daha fazla çalışmaya gereksinim vardır. Bu çalışmada ilgili alan yazından yola çıkarak, babalık rolü, babalık rolü algısı, babalık rolünün tarihsel süreçte değişimi ve farklı kültürlerde babalık rolü algısı konularına yer vermek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, baba, baba rolü, farklı kültür

Abstract

Family is the basic unit of the life. The fathers are indispensable. Fathers play an important role in their children's development, healthy family relationships and in a healthy society. For this reason, defining the role of the father and how fatherhood is perceived by individuals is important. Unfortunately, the studies in the literature about the fathers are limited. The changing role of fathers in the family and society related with the social change, rapid the workspace but still more studies are need. The article will focus on the fathers role, the perception regarding fathers role, the historical period of fathers role and the fathers role perception among different cultures.

Keywords: Early childhood, father, fathers role, different culture

Giriş

Aile içi iletişim eşlerin birbirleri arasında, annenin çocuğuyla veya çocuklarıyla, babanın çocuğuyla veya çocuklarıyla, çocuğun anne ve babasıyla, kardeşlerin birbirleri ile kurduğu iletişim olarak tanımlanabilir (Şahin ve Aral, 2012). Kavut'a göre (2015), aile içi iletişim sadece eşler, çocuklar arasındaki iletişim değil, kuşaklar arası iletişim, kardeşler arasındaki iletişim ve iletişim sürecinde yaşananların ilişkilerin devamına etkisini de içine almaktadır.

Aile içi iletişimin sağlıklı olması, çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olduğu kadar, çocuğun daha sonraki yaşantısında da çok etkilidir. Kavut'a göre (2015), aile üyeleriyle olan ilişkileri, çocuğun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturur. Aile içinde sağlıklı bir iletişim var ise, o ailede büyüyen çocuk kendine güveni olan, kabul gören, kendine ve topluma katkısı olan bir birey olacaktır. Öngider (2013), okul öncesi dönemdeki yani 0-6 yaş arasındaki çocuklar için anne ve babasıyla ilişkilerin önemine vurgu yapmaktadır. Tezel Şahin ve Cevher Kalburan'a göre (2009), "Çocuğun kişilik gelişiminde, olumlu davranış kazanımında, ruhsal ve fiziksel yönden sağlıklı, kendi kendine yetebilen, kendine ve yaşadığı dünyaya faydalı bir birey olarak yetişmesinde ailenin rolü önemlidir".

1 Arş. Gör., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D., Türkiye, zerrin.mercan@hku.edu.tr

2 Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D., Türkiye, ftezel68@gmail.com

Daha önceleri aile-çocuk ilişkilerine yönelik çalışmalarda anne ile olan ilişkiler daha ön plana çıkmakta ve annenin önemi vurgulanmaktayken, günümüzde babanın çocuğun gelişiminde çok önemli bir rolünün olduğu benimsenmeye başlanmıştır; babaların çocukların eğitimleriyle daha fazla ilgilenmeleri, ailedeki baba-çocuk ilişkisinin niteliğini de arttırmıştır. Bunun sonucu olarak, baba ile olan ilişkilere, tutumlara, rollere ve algılara yönelik araştırmalar da artmıştır (Tezel Şahin ve Cevher Kalburan, 2007).

Çocukların gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için, anne kadar baba figürüne, babalarıyla etkileşim içerisinde olmaya da ihtiyaçları vardır. Çünkü babalar, çocuklarının hayatında son derece önemli bir etkiye sahiptirler (Taşkın, 2011). Babaların çocuklarının hayatı üzerinde önemi düşünüldüğünde, babalığın tanımlanması ve babalık rolünün algısının ifadesi önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, babalığın tanımlanmasının ve babalık rollerinin ifadesi toplumlara ve içinde bulunulan zamana göre değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada ilgili alan yazın ve babaların çocuklar üzerindeki etkilerinden yola çıkarak, babalık rolü, babalık rolü algısı, babalık rolünün tarihsel süreçte değişimi ve farklı kültürlerde babalık rolü algısı konularına yer vermek amaçlanmıştır.

Babalık Rolü ve Babalık Rolü Algısı

Çocuğun gelişiminde ve hayatında önemli bir yeri olan babalar, alan yazında son 30 yıla kadar unutulmuş aktörlerdi (Lamb, 1975). Ancak son zamanlarda, yapılan çalışmalar, babanın çocuğun hayatında önemli bir yeri olduğuna vurgu yapmakta, çocuk-baba etkileşiminin önemine değinirken, babalık algısı ve babalık rolüne de değinmektedir. Son yıllarda, aile içinde babaların rolünde pek çok değişiklikler olmaktadır. Babalık rolü, hem toplumsal beklentiler ve toplum tarafından biçilen rolü, hem de kişinin bu rolü üstlenme biçimini ifade etmektedir (Rustia ve Abbott, 1990). Bireylerin ve toplumsal yapının babalık rolünü nasıl algıladığı, babalık rolünün nasıl tanımlandığına ve ortaya konan babalık rolüne etki etmektedir.

Babalığın, eşin hamilelik sürecinden itibaren başladığı düşünüldüğünde, babalık rolünün önce bu dönemde tanımlandığı söylenebilir. Özkan ve arkadaşlarına göre, (2016) baba kimliği, gebelikle başlayıp doğum sonrası devam eden yaklaşık üç yıllık sürede gelişmektedir. Eşin hamilelik süreci ile başlayan bu süreç ömür boyu devam etmekte, babaların kendi rollerini nasıl algıladıkları da babalık rolünün ortaya konmasında önemli olmaktadır. Bawadi ve arkadaşları (2015), babalık rolü algısına babaların bakışını ele aldıkları çalışmada, babaların babalık rolüne dair algıları hamilelik sürecinden etkilendikleri, hamilelikte olumsuz tecrübelerle tanık olan babaların, babalığa geçişte zorlandıklarını belirlemiştir.

Babalık; hamilelik sürecinden başlayarak yaşam boyu devam eder. Uyanık ve arkadaşlarına göre (2015), “Babaların çocukları ile birlikte etkili zaman geçirerek çocuklarını bağımsız davranmaya teşvik etmesi, sosyal etkileşime girmesi ve çocuklarına zengin uyarıcılar sunması çocukların bilişsel, dil, sosyal ve duygusal alandaki gelişimini desteklemektedir.” Her ne kadar yaşamın tüm evrelerinde babalar vazgeçilmez olsalar da yapılan çalışmalar erken çocukluk döneminin baba-çocuk ilişkisi ve babalık rolünün şekillenmesinde kritik bir dönem olduğunu vurgulamaktadır. Telli ve Özkan’a göre (2014), çocuğun yaşantısının ilk beş yılında baba kilit rol oynamakta, çünkü 0-6 yaş arasında çocuğun kişiliği şekillenmektedir. Bu süreçte, baba kendi üzerine düşen sorumlulukları üstlenirken, hem kendisine hem de çocuğunun sağlıklı gelişimine katkıda bulunur.

Gültekin Akduman ve Türkoğlu’na göre (2015), babaların babalık rolünü nasıl tanımladıkları, baba çocuk ilişkisinin niteliğini belirlemektedir. Garfield, Mapp ve Chung (2006) çalışmalarında, babaların çocukların hayatında çok önemli olduklarının farkında olduklarını, bu nedenle babaların çocuğun hayatına birebir katılmasının ve çocuk bakımında da etkin rol oynamasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Summers ve arkadaşları (1999) yaptıkları bir

çalışmada anne ve babaların babalık algısını ele almışlardır. Bu çalışmaya göre, babaların babalık algısı: para sağlayan, orada var olan, bakım veren, dış ortam ve oyun sağlayan, eğitim ve disiplin sağlayan, sevgi veren, koruyan olarak ifade edilmiştir. Babalara göre, babalık rolü; anne ve babanın çalışma hayatında olması, çalışma saatleri ve koşulları, annenin eşten beklentileri, çocuk bakımının zorluğu gibi sebeplerden etkilenmektedir (Garfield, Mapp ve Chung, 2006). Telli ve Özkan'a göre (2014), babaların babalık rolü algıları, babaların; eğitimi, mesleği, gelir durumu algısı, aile tipi, ilk kez baba olma yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, babalığa ilişkin bilgi alma, çalışma durumu ve çocuğu isteme durumlarından etkilenmektedir. Ayrıca, Sary ve Turnip (2015), babaların babalık rolü algılarının eşlerinin babalık rolü algısından etkilendiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, babaların çocuk bakımı konusunda birinci öğrenme kaynağı da eşleridir (Scarzello, Arace ve Prino, 2016).

Goldman ve Goldman (1983), anne-babalık rolüne dair çocukların algısına yer verdikleri çalışmalarında, çocukların anne ve babaların rollerini geleneksel roller ile tanımladığını ifade etmektedir. Buna göre annelerin rolü ev işleri, çocuk bakımı ve düşük gelirli işler ile tanımlanırken, babalık rolü liderlik, otorite ve yüksek gelirli işler ile ilişkilendirilmiştir. Yapılan diğer bir çalışmada, çocukların anne ve babalık rollerini nasıl algıladıkları ele alınmış, çocuklar tarafından genellikle annenin ev işlerinde, babanın çalışma hayatında etkin görüldüğü, çocukların anneleri ile daha çok oyun oynadıkları, babaları ile alışveriş merkezi ve lunaparka gittikleri ifade edilmiştir (Aytekin, Artan, Kangal, Çalışandemir ve Özkızıklı, 2017). Garfield, Mapp ve Chung'a göre (2006), çocuklar babalarını ailede disiplini sağlayan kişi olarak görmektedir.

Babalık rolü algısını oluşturan temel faktörlerden biri de toplum yapısıdır. Toplumdaki aile yapısı, toplumun kadın ve erkeğe biçtiği roller, annelik ve babalıktan beklentileri gibi etkenler babalık rolünün ve babalık rolüne dair toplumun algısını şekillendirmektedir. Zeybekoğlu'na göre (2013) "...annenin, babanın ve çocuğun rolleri, belirli bir toplumun egemen değerlerine ve gereksinimlerine göre..." belirlenmektedir. Aytekin ve arkadaşları (2017), "...babası evden çıkan veya çocuğun yanından ayrılmak durumunda olan baba için genellikle baba para getirecek, baba para kazanıp mama alacak gibi cümlelerle çocukların yatıştırıldığını..." bu durumun çocuğun babalık rolü algısını belirlediğini ifade etmektedir. Geleneksel olarak belirlenen toplumsal cinsiyet rolüne göre, baba ekmek parası kazanma rolünü yüklenirken, annenin en önemli sorumluluğu çocukları büyütmek ve aile yaşamını sürdürmektir. Sosyolojik bir bakış açısı içinde ele alınırsa, babalık biyolojik olarak erkek olmaktan öte, içinde yaşanılan toplumun erkeklik ve babalık kavramlarını nasıl şekillendirdiği ile yakından ilişkilidir. Babalık sadece biyolojik olarak baba olmaktan öte, toplumun babalığa yüklediği anlam ile şekillenmektedir. Yapılan çalışmalar toplumun babalık rolü algısına değinerek, Türk toplumunda babalık rolü algısına vurgu yapmaktadırlar. Şahin ve Demiriz (2014), Türk ailesinin ataerkil toplum yapısına değinerek, Türk erkeğinin geleneksel yetiştirilme tarzı ile babalık rolü algısının şekillendiğini vurgulamaktadır. Beyazıt ve Mağden'e (2015) göre, kadının ve erkeğin, annenin ve babanın birbirini tamamlaması gerektiği anlayışına dayalı geleneksel aile yapısı, hem kadının hem de erkeğin sorumluluk alanlarını sınırlamakta, bu sınırlılıklar erkeklerin babalık rolüne de yansımaktadır. Erkekler sadece yaşamı sürdürmeyi sağlamaları öğretilmektedir. Geleneksel cinsiyet kalıp yargıları erkekleri evlerinin reisi, malların ve toplumsal yaşamın efendisi haline getirmekte bu da erkekleri, otoriter ve baskıcı kişiler haline dönüştürmektedir. Çocukla ilgili sorumluluklar, kadınlığa ve anneliğe atfedildiğinden, bir erkek tarafından bu rollerin benimsenmesi ve sürdürülmesi erkeklik statüsünün kaybı şeklinde algılanabilmektedir. Bu durum babaları, evden ve çocuk bakımından uzaklaştırmaktadır. Zeybekoğlu'na (2013) göre, ataerkil toplum yapısı ortadan kalkmamakta, ancak modern dönemlerin etkisi ile yeniden inşa edilmektedir. Toplumun ve babalık rolünün yeniden inşası süresince, ilgili alan yazın "yeni babalık" kavramını dile

getirmekte, babaların çocuklarının yaşamında, eğitim hayatında, çocukla birlikte geçirilen zamanda gibi durumlarda eskiye oranla daha fazla yer aldıklarını dile getirmektedir.

Babalık Rolü ve Tarihsel Süreçte Değişimi

Aileyi oluşturan bireyler olarak anne-baba ve çocuğa düşen roller topluma ve zamana göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle babalık rolünü ve babalık rolü algısını ele alırken, bu sürecin farklı zamanlarda toplum tarafından nasıl şekillendiğine değinmek gerekmektedir. Toplumsal koşullar, her zaman aile içi roller üzerinde etkili olmaktadır. Babalık rolü toplumsal değişmelerden etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Erken zamanlarda ahlak öğretmeni olarak rol üstlenen babalar, sonrasında evi geçindiren, para kazanan, disiplin ve otorite sağlayan, cinsiyet rolüne model olan, çocuğun bakımına ve eğitimine/hayatına katılan babalar olmak gibi çok farklı roller üstlenmişlerdir. Özkardeş ve Arkonat'a (1998) göre, babanın ailedeki ilk rolü ahlak öğretmeni iken, bu rol zamanla ekmek parası kazanma, cinsel rol model olma, çocuğun eğitimi ile ilgilenme, çocukla oyun oynama ve çocuğun tüm hayatına katılma şeklinde değişiklikler göstermektedir. Kök ve Ünal'a (2005) göre, geçmişten bugüne baba rolünün değişimine bakıldığında babaların günümüzde, çocuğuna karşı mesafeli ve katı bir tutum sergileyen "baba rolü" yerine, çocuğun bakımını eşiyile paylaşan "baba rolünü" benimsediği görülmektedir.

Babalık rolünün ilk bilinen hali (18 ve 19. yy) ahlak öğretmenliği idi, çocuğuna kutsal kitapla ilgili doğru bilgileri aktarmak, ahlaklı bireyler yetiştirmek babaların o dönemdeki etkin rolüydü (Taşkın, 2011; Zeybekoğlu, 2013). Çocuğuna doğru değerler kazandırmak, iyi bir Hıristiyan olmasını sağlamak gibi görevler babanın sorumluluğuydu (Lamb, 1987). Sanayileşmenin başlaması ile birlikte, babalık rolü ahlak öğretmeni rolünden evin geçimini sağlayan, para kazanan baba rolüne geçmiştir. Kadının daha çok ev içindeki işler ile meşgul olduğu, babanın ise ailenin otoritesi olduğu bu dönemlerde, çocuğa bakmak da kadının bir görevi olarak görüldüğünden, babanın çocuk üzerindeki etkileri de dolaylıdır. Bu durum toplumun içinde bulunduğu sosyal koşullardan, erkeğe ve babaya biçilen rollerden ortaya çıkmaktadır. Daha sonra 2. Dünya Savaşı'nda erkeklerin çoğunluğunun savaşa katılması ve çoğu çocuğun babasız kalması, babalığın rolüne dair çalışmaların babaların olmadığı durumlarda çocukların nasıl etkilendiğine odaklandığı görülmektedir. Bu dönemde baba yoksunluğu çalışmalarında, toplumsal cinsiyet rolü önem kazanmıştır (Zeybekoğlu, 2013). Babalık rolü, bir cinsiyet rolü olarak önem kazanmış, çocuğa bu konuda model olmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

1970'li yıllardan sonra "yeni babalık" kavramının ortaya çıkması, şüphesiz yaşanan toplumsal değişmeler ile bağlantılıdır. Toplumsal yapının değişimi ile birlikte, ulus devlet kavramının ortaya çıkışı da babalık rolü üzerinde etkisini göstermiştir. Ulus devlet kavramı ile birlikte, devletin okul gibi kurumlar aracılığıyla eğitim görevini üstlenmesi, daha fazla kadının çalışma hayatına katılması, toplum aile yapısının değişmesi gibi sebepler, babalık rolünü yeniden değişime uğratmıştır. Bu süreçte, kadınlar çalışma hayatında daha fazla yer alırken, çalışma saatlerinin uzun olması nedeniyle çocukların bakımında babaların etkin katılımına ihtiyaç duymuşlardır. Bununla birlikte, kadının artık sadece evde iş yapan rolünün var olmaması, ev dışında da sorumlulukların artması, çekirdek aile yapısının artması, kadın erkek eşitliği gibi kavramların sıkça literatürde yer alması, kadın ve erkeğin çocuk bakımında, çocuğun eğitiminde, çocuğun tüm hayatında eşit sorumluluğa sahip olmasını öngörmektedir. Daha önceki dönemlerde toprağı eken ve üreten bireyin, fabrikalarda ve ev dışındaki işlerde çalışması, endüstrileşme ile birlikte tüketimin daha fazla olması, paraya olan ihtiyacı artırmıştır. Burada babaya verilen rolün daha çok ekonomik olduğu, evin geçimini sağlarken, çocuğun bakımı, beslenmesi, ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması gibi rolleri üzerine aldığı görülmektedir. Zeybekoğlu'na (2013) göre, çekirdek aile yapısı ile birlikte, kadın iş hayatında daha fazla yer alarak, ekonomik özgürlüğe kavuşmuş, bu durum babaların para kazanan

rolünün değişmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte anne ve babanın çocuğun sorumluluğunu eşit paylaşması, toplumdaki babalık rolü algısının değişmesinde de etkili olmuştur. Bütün bu değişimler anne babalık rolleri arasındaki net ve keskin ayrımın kaybolmasına, modern rol dağılımında annelik ve babalık rolü daha yakın tanımlamalar içeren, ortaklık içeren tanımlamalara sahip olmasına neden olmuştur (Summers vd., 1999; Türkoğlu ve Akduman, 2015). Zeybekoğlu'na (2013) göre, "Toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki keskin sınırların kalkması ve kadının toplum içindeki konumunun yükselmesi anne ve baba rollerinin değişmesini sağlamış, babalık kavramı da bu değişmelerden etkilenmiştir."

Değişen koşullar günümüzde babalık rolünün babanın çocuğun bakımına, eğitimine ve hayatına daha etkin katılım gösterdiği bir rol olarak tanımlanmasını sağlamıştır. İyi babalık, çocuğun hayatında daha fazla var olan babalık ile ilişkilendirilmektedir. Anneler hala çocuk yetiştirme konusunda daha etkin olsalar da babalar bu konuda daha fazla sorumluluk almaya başlamışlardır. Ancak babaların sorumlulukları daha çok oyun odaklı iken annelerin sorumluluklarının çocukların fiziksel ihtiyaçlarını karşılama konusunda olduğu görülmektedir (Abbott ve Rustia, 1990). Tutkun ve Şahin'e (2016) göre, ülkemizde değişen babalık rolleri, kadınların çalışıp çalışmama durumuna göre farklılık göstermekte, annelerin ev hanımı olması durumunda, babalar özellikle çocuk bakımı ve eğitim konusunda geleneksel bir tutum sergilerken, anne ve babanın birlikte çalışması durumunda ise babaların sorumluluğu eşleriyle paylaştıkları görülmektedir. Babalık rolü, çocuğuna karşı mesafeli ve katı bir tutum sergileyen baba rolü yerine, çocuğun bakımını eşiyile paylaşan baba rolü olarak ifade edilebilmektedir (Ünal ve Kök, 2015).

Ishii Kuntz'a (1994) göre, birçok toplumda babalık rolü para sağlayan, annenin rolü ise çocuk bakımını üstlenen kişi olarak düşünülmemekte ancak babalık rolü sadece çocuk bakımı, çocuğu eğitme ve birebir zaman geçirme, oyun oynama ile sınırlı değildir. Babalık rolü daha önceki dönemlerde ahlak öğreten, evi geçindiren, disiplini sağlayan otorite olarak ifade edilmek yerine, daha farklı birçok rolü içinde barındıran daha karmaşık bir yapıdadır. Lamb (2004), günümüzde babalık rolünün bakım sağlayan, eş, koruyuculuk yapan, model olan, ahlak öğreten, geçim sağlayan, vb. birçok rolü içinde barındıran önemli bir rol olduğunun altını çizmektedir.

Farklı Kültürlerde Babalık Rolünün Algısı

Babalık rolü, içinde yaşadığı toplumdan ve kültürden etkilenmekte; yapılan çalışmalar farklı kültürlerde babalığın nasıl algılandığını ortaya koymaktadır. Margaret Mead (1935), babalık rolünün ve babalık uygulamalarının kültürler arasında farklılık gösterdiğini ifade etmekte; babalık rolünün bazı kültürlerde oyun ile eşleştirilirken, bazı kültürlerde disiplini sağlayan kişi olarak tanımlandığına değinmektedir (Akt: Harkness ve Super, 1992).

Ishii Kuntz (1994), Japonya ve ABD arasında baba katılımı ve babalık rolünü karşılaştırdığı çalışmasında, iki farklı kültürdeki babalık rolü algısına odaklanarak kültürler arası karşılaştırma yapmıştır. Bu çalışmaya göre, her iki ülkede de babalar çocukları ile yakın ilişki kurmalarının önemine değinirken ABD'deki babaların Japonya'daki babalara göre çocukları ile daha fazla birebir zaman geçirdikleri, Japonya'daki babaların babalık algısının disiplin ve otorite kavramları ile ilişkili olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Amerikan babaların oğulları ile kızlarından daha fazla zaman geçirdikleri, Japon babaların ise kızları ile oğullarından daha fazla zaman geçirdikleri ifade edilmiştir. Bu durum Japon babaların koruyucu tutumları, Japonya'nın geleneksel toplum yapısı ve Amerika'nın bireyselliğe verdiği önem ile bağlantılı olabilir.

Hossain ve arkadaşları (2007), Malezya'da yürüttükleri çalışmalarında çocuklara bakım konusunda baba ve annelerin rollerini ve katılımlarını incelemişlerdir. Bu araştırma annelerin çocukların bakım ve beslenme ihtiyaçları ile daha fazla zaman geçirdiklerini, babaların ise

aileyi koruma ve geçindirme rollerinin baskın olduğunu, babaların çocuklar ile annelere göre daha az zaman geçirdiklerini, geçirilen zaman diliminde de oyun oynadıklarını ortaya koymaktadır. Bu durum ailenin içinde bulunduğu kültür ve dini inanışları ile ilişkili bulunmuştur.

Bawadi ve arkadaşları (2015), Arap babaların hamilelik sürecindeki rollerini inceledikleri nitel çalışmada, Ürdün ve Suudi Arabistan'da yaşayan babaların babalık algılarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu çalışmaya göre, Suudi Arabistan ve Ürdün'de babalar, hamilelik sürecinde ve çocukları iki yaşına gelene kadar olan süreçte, kendi babalık rollerini tanımlamışlardır. Babalık rolü, eşlere verilen maddi ve manevi destek ile ilişkilendirilmiş, babaların babalık konusunda derin bir anlayışa sahip oldukları, babaların katılımının gerekliliğinin farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çalışmaya katılan bazı katılımcıların, Arap kültüründe hamilelik ve doğum sürecinin kadınlara ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bazı katılımcıların ise, hamilelik sürecinin biyolojik bir olgu olduğunu ve sorumluluğun kadında olması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Bu da Arap toplumundaki erkeksi bakış açısını, kadın-erkek ayrımının var olduğunu, erkeğin ev işlerini eşi yalnız yapamadığı durumlarda yaptığını ortaya koymuştur. Ayrıca baba desteğinin anne için gerekliliğine ve faydasına odaklandığı, kendileri için faydasını dile getirmediği de vurgulanmıştır.

Evans (1997), Türkiye'de düşük sosyo-ekonomik düzeydeki babaların babalık rolü algısını değerlendirdiği çalışmada, babalık rolünün evi geçindiren, ekmek parası kazanan kişi olarak ifade edildiğini, babaların çocuklarının eğitim durumları ve bilişsel gelişimi ile ilgili uzun süreli planlar yaptıklarını, çocuklarına sevgi ve şefkat gösterdiklerini belirlemiştir. Evans (1997), bu durumu geleneksel babalık rolü algısı ile ilişkilendirmektedir. Ataerkil aile yapısının baskın olduğu bu dönemde, annelerin çocuk bakımından, babaların ev geçiminden sorumlu kılındığı bilinmektedir. Bu aile yapısına uyumlu olarak, babalık rolü algısı da şekillenmektedir. Ancak Evans'ın (1997) da dile getirdiği gibi, annelerin çalışma hayatına katılması, hem annelik hem de babalık rolünün değişmesine, beraberinde babalık rolü algısının da değişmesine ve şekillenmesine sebep olmaktadır (Akt: Koçak, 2004). Daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalar; hem daha fazla annenin çalışma hayatında yer almasını hem ataerkil aile yapısının değişime uğraması hem de yaşanan modernleşme, sanayileşme, küreselleşme, teknolojinin yaygın kullanımı gibi toplumsal değişimlerin babalık rolü algısını şekillendirdiğini ve değiştirdiğini ortaya koymaktadır (Tutkun ve Şahin,2016).

UNICEF (2012), Türkiye'de erken çocukluk eğitimi ve ebeveyn rolleri dikkate alındığında, geleneksel tabular ve roller ile son kuşak sırasında meydana gelen hızlı toplumsal değişimler karşısında anne-babaların çocuklarını ergenlik dönemine kadar gerektiği gibi yönlendirecek donanıma sahip olmadıklarını ifade etmektedir. Ancak çocuk yetiştirme eğitimi alan ana babaların yeni edindikleri becerileri kullandıklarını, çocuklarıyla daha fazla konuştuklarını, fiziksel ceza, dayak gibi disiplin yöntemlerine artık başvurmadıkları da belirtilmektedir. Bu nedenle anne-baba eğitimlerinin kaliteli yapılması ve eğitimlerin artırılmasına yönelik duyulan ihtiyaçlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve UNICEF (2014) tarafından "Ailede anne kadar babaların ve kardeşlerin de sisteme dâhil edilmesi" söylemi ile ortaya konulmuş, babaların da eğitim de etken olmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

İlgili alan yazın, babalık rolünün ve babalık rolü algısının nasıl değiştiğini ortaya koymakta "yeni babalık rolü" olarak ifade edilen şekliyle babalık; sadece ev geçindiren, para kazandıran kişi rolünden sıyrılarak çocuğun hayatında daha fazla yer alan, çocuğun bakımı, eğitim hayatı ve yaşamına daha fazla katılan baba olarak kabul görmektedir. Aydın Kılıç (2016), Türkiye'de üç farklı ilde yürüttüğü çalışmasında, babaların çocukların hayatlarına eskiye göre daha fazla katıldıklarını ve bu katılımın çocuk üzerindeki olumlu etkisinin altını çizmektedir. Aydın Kılıç'a (2016) göre, babaların çocuklarının hayatlarına daha fazla katılmalarını,

çocukların akademik becerilerine katkı sağlamalarını ve tüm gelişim alanlarını desteklemektedir. Babalar, çocuklarına daha fazla zaman ayırarak birlikte kaliteli vakit geçirdiklerinde, çocuklarına daha fazla ilgi gösterdiklerinde ve çocuklarının bakım ve eğitiminde gereken sorumlulukları üstlendiğinde, çocuklarıyla olan ilişkilerinin daha olumlu olduğu da bu çalışmada vurgulanmaktadır.

Sonuç

Babalar, çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olmasına rağmen, bu konuda yapılan araştırmalar sınırlı kalmış, ilgili alan yazında önemi yeterince ifade edilmemiştir. Babalar konusunda ilgili alan yazında yer alan çalışmalara bakıldığında ise, babaların çocukları üzerindeki etkisinin ne denli önemli olduğu konusunda benzer sonuçların olduğu ancak çalışmanın yapıldığı dönem ve yerin çalışma sonuçlarını çeşitlendirdiği görülmektedir. Toplumsal değişme süreci ile değişen toplum ve aile yapısı, babalık rolü ve babalık rolü algısını değiştirmekte, babalık rolü geleneksel rolden daha modern ve karmaşık bir hale gelmektedir. Böylece, eskiden sadece çocuğun ve ailenin geçiminden sorumlu kılınan babalar, çocuğun hayatına daha fazla katılan, katılımcı ve aktif babalar olmaktadır. Bununla birlikte, farklı kültürlerde yapılan çalışmalar, içinde yaşanılan toplumun, toplumsal değerlerin ve kültürel yapının aile yapısı üzerindeki etkisini ve buna bağlı olarak babalık rolünü ve babalık rolü algısını nasıl değiştirdiğini ortaya koymaktadır. Babalık rolü ve babalık rolü algısının toplum ve kültür tarafından nasıl şekillendiği açıkça görülmektedir. Toplumsal algı ve kültürel algının şekillenmesinde en etkili yollardan biri olan eğitim, toplumun bu konudaki ihtiyacına cevap vermelidir. Babalara yönelik eğitimler son yıllarda eskiye oranla artmış olsa da, ülkemizdeki eğitimler bu ihtiyacı karşılamak konusunda yetersizdir. Bu nedenle ilgili alan yazında babalara yönelik çalışmaların ve babaya yönelik eğitim programlarının artması gerekmektedir.

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve UNICEF (2014). "Türkiye'deki erken çocukluk re-habilitasyon hizmetlerinin değerlendirilmesi" çalışmayı sonuç raporu. *Erken çocukluk re-habilitasyonu*.
- Anlıak, Ş. (2004). Okulöncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1).
- Aydın Kılıç, Z.N. (2016). Ankara -Trabzon- Erzurum örnekleminde babanın çocuğun hayatına katılımı ve baba-çocuk ilişkisinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.
- Aytekin, Ç. Artan, İ. Kangal, S. B. Çalışandemir, F.ve Özkızıklı, S. (2017). Çocukların anne-babalarına yönelik algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 168-188.
- Bawadi, A.H. Qandil, A.M. Al-Hamdan, Z.M. and Mahallawi, H. H. (2015). The role of fathers during pregnancy: A qualitative exploration of arabic fathers' beliefs. *Midwifery* 32. 75-80
- Beyazıt, U. ve Mağden, D. (2015). Üniversitede öğrenim gören erkek öğrencilerde aşırı cinsiyet ideolojisi ve babalık rolü algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of SocialSciences*. 7(3). s. 207-225
- Bride, B.A. Brown, G.L. Bost, K.K. Shin, N. Vaughn, B. ve Korth, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *FamilyRelations*. 54.s 360-372.
- Cevher, F.N. ve F. Tezel Şahin (2007). Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS*, Ankara.
- Ergin, A. ve Özdilek, R. (2014). Değişen Babalık Rolü ve Erkek Sağlığına Etkileri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 11 (1), 3-8
- Garfield, C. F. Mapp, M.D. and Chung, P. J. (2006). A qualitative study of early differences in fathers' expectations of their child care responsibilities. *AmbulatoryPediatrics*. 6(4), 215-220.
- Goldman, J. D. and Goldman, R. J. (1983). Children's perceptions of parents and their roles: A cross-national study in Australia, England, NorthAmerica, and Sweden Sex Roles. 9(7), 791-812.

- Gültekin Akduman, G. ve Türkoğlu, D. (2013). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslar Arası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-17
- Harkness, S. ve Super, C.M. (1992). The cultural foundations of father's role: evidence from Kenya and The United States. *Father-childrelations: Cultural and biosocial contexts*.
- Hossain, Z., Roopnarine, J. L.Masud, J.Muhamed, A. A. H.Baharudin, R., Abdullah, R., andJuhari, R. (2005). Mothers' andfathers' childcare involvement with young children in rural families in Malaysia. *International Journal of Psychology*. 40(6), 385-394.
- İnci, M. A. ve Deniz, Ü. (2015). Baba Tutumları ile Çocuğun Yaşı, Cinsiyeti, Doğum Sırası ve Kardeş Sayısı Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14).
- Ishii Kuntz, M. (1994). Paternal involvement and perception toward fathers' roles: A comparison between Japan and the United States. *Journal of FamilyIssues*. 15(1), 30-48.
- Kavut, S. (2015). Çocuğun Kişiler Arası İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Ailenin Rolü. *Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Sosyoloji Bildirileri Kitabı*.4(1). S. 77
- Koçak, A.A. (2004). Evaluation reportof the father support program.http://www.acev.org/docs/raporlar/evaluation_reportofthe_father-support-program.pdf?sfvrsn=2
- Kök, E. E. ve Ünal, F. (2015). 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Babalık Rolüne İlişkin Görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 1 (4). s. 1383-1392
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-89.
- Lamb, M. E. (1975). Fathers: Forgotten contributors to child development. *Human development*, 18(4), 245-266.
- Lamb, M. E. (1987). The father's role. *University of Utah: Lawrence ErlbaumAssoc.*
- Lamb, M. E. (Ed.). (2004). The role of the father in child development. *John Wiley and Sons*.
- Lewis, C. and Lamb, M. E. (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European journal of psychology of education*, 18(2), 211-228.
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 5(4), s.420-440
- Özkan, H., Çelebioğlu, A., Üst, Z. D. ve Kuru Direk, F. (2016). Doğum sonu dönemde babaların ebeveynlik davranışlarının incelenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*. 6(3), 191-196.
- Özkardeş, O. G. ve Arkonaç, S. (1998). İki farklı eğitim düzeyinde baba olma algısı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (10), 253-263.
- Postman, N. (1995). Çocukluğun yok oluşu. İmge Kitapevi Yayınları: Ankara.
- Rustia, J. Abbott, D. A., Bozett, F. W. and Mercer, R. T. (1990). Predicting paternal role enactment. *Western Journal of NursingResearch*. 12(2), 145-160.
- Sary, M. P. and Turnip, S. S. (2015). Attitude difference between fathers and mothers toward fathers involvement in childrearing activities among couples with 0-12 months old babies. *Community Based Study İn A Primary Health Care Setting. Procedia Social And Behavioral Sciences*, 190, 92-96.
- Şahin, S. ve Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*.1(3), 55-66
- Şahin, H. veDemiriz, S. (2014). Beş altı yaşında çocuğu olan babaların, babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 181(181), 273-294.
- Scarzello, D. Arace, A. and Prino, L. E. (2016). Parental practices of Italian mothers and fathers during early infancy:The role of knowledge about parenting and child development. *Infant Behavior and Development*. 44, 133-143.
- Seçer, Z. Çeliköz, N. ve Yaşa, S. (2007). Bazı kişisel özelliklerine göre okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (18), 425-438.

- Summers, J. A., Raikes, H., Butler, J., Spicer, P., Pan, B., Shaw, S., Langager, M., McAllister, C. and Johnson, M. K. (1999). Low-income fathers'and mothers'perceptions of the father role: a qualitative study in four early head start communities. *Faculty Publications, Department of Child, Youth, and Family Studies* .40. s. 291–304
- Taşkın, N. (2011). Çocukların Gelişiminde Katkıları Unutulanlar: Babalar. *Eğitim Bir Sen Dergisi*. 20, 43-47
- Telli, A. A. ve Özkan, H. (2014). 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *In Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Tezel Şahin, F. (2007). Sosyal Değişim Sürecinde Değişen Baba Rolü. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS*, Ankara.
- Tezel Şahin, F. ve Cevher Kalburan, N. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: dünyada neler uygulanıyor? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 25, 1-10.
- Tezel Şahin ve Ünver (2005). Okulöncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*. 13(1).s23-30
- Tutkun, C. ve Tezel Şahin, F. (2016). Anne, Baba ve Çocukların Doğal Gözlemleri: Bir Kitapçı Ortamında Anne Çocuk mu? Baba Çocuk mu? *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 24(5), 2293.
- Türkoğlu, B. Çeliköz, N. ve Uslu, M. (2013). 3-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların nitelikli zaman algılarına dair görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2(2). s. 54-69
- Türkoğlu, B. ve Gültekin Akduman, G. (2015). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ile çocuklarının sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hüseyin Hüsnü Tekişik Özel Sayısı*. 1 (7), 223-240.
- UNICEF (2012). Toplumsal koşullar ve aile ortamı. *Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi*.
- Uyanık, Ö., Kaya, Ü. Ü., Kızıltepe, G. İ., ve Yaşar, M. C. (2016). An in vestigation of the relationship between fathers and their children at preschool level. *Journal of Theoretical Educational Science*, 9(4), 515-531.
- Uzun, H. ve Baran, G. (2015). Çocuk ebeveyn ilişki ölçeği' nin okul öncesi dönemde çocuğu olan babalar için geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3),30-40.
- Ünal, F. ve Kök, E. E. (2015). 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Babalık Rolüne İlişkin Görüşleri *International Journal of Social Sciences And Education Research*. 1(4). s. 1383-1396
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*,3(2), 297-32

Extended Abstract

Fathers are the “actors” in the family who are essential for a healthy family and children. Unfortunately, the researches related to the fathers are still limited. The literature mostly focuses on mothers, family patterns, and family structure and so on. So, it is necessary to study on fathers, the role of fathers, their importance perceptions, and expectations. This study focused on the fathers in terms of the fathers’ role and the perceptions on fathers.

The role of fathers is defined by the childbirth, even before the birth. The role of fathers is related to the fathers’ involvement in school and daily life of their children. The studies focus on the importance of fathers’ involvement in the birth process, and later, on the process of children's life. Some cultures support the idea of father’s involvement in child’s life and give the responsibility of child care and development to fathers and mothers; they believe that fathers are the partners of mothers. However, some other cultures do not need the involvement of fathers in the childcare and development because they gave these responsibilities to the mothers.

All of the father involvement processes are essential for healthy child development, whether it is biological or social. Some studies focus on the fact that the fathers have a biological relationship with their children, but being a father is defined by social structure of the society. The society defines the role of fathers according to the social rules, trades, social relations and

community needs. In the past, the fathers are defined as the role model to their children, the moral teachers and the ones who earn money .But the social change causes the alteration in family structure, and in the role of fathers. Recently, we need more than literature to define the role of fathers. The role of fathers should be defined by fathers themselves; they should define their own roles as fathers, and also by mothers, researchers, children and the community. The role of fathers is defined as role model, moral teachers, money earners, baby minder, partners of the mothers, and sometimes as a friend of the child. Today, the definition of the role of fathers is complex and dynamic, with regard to the social change, the time and the community.

The role of fathers is defined divergently in different cultures, because cultural values, beliefs and attitudes are important in defining the role of fathers. Mostly Western cultures define the role of fathers as being the spouse, a friend to the child who plays games with her/him and cares the child and who shares the chores, where the Eastern cultures define the role of fathers as moral teachers and the role model to the children. For example, Japanese people define the role of fathers as a good role model and the fathers expect their children to obey the social rules ,whereas, Americans define fatherhood as being a good father and to have some quality times with their children.

The study is important in terms of defining the role of fathers in different period of time and in different cultures. However, the study is limited with the narrowness of the literature and researches. The literature on the needs of fathers to expands the perspective by combining both the qualitative and quantitative studies. As qualitative research, the literature needs to define the role of fathers by the fathers' themselves, by mothers, child and community perspectives should be taken with different research techniques like interview, observation and scales. Additionally, as quantitative research, the literature needs to have more scales that could be used with fathers. Both of qualitative and quantitative researches could be created by different age groups, in different cultures and in different period of time.